

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӨН ОЛИМПИАДА

БИРЕМНӨРЕ

(2025-2026 нчы уку елы)

9 нчы сыйныф

Үткәрү вакыты – 180 минут

Максималь балл – 66

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Борын ассимиляциясе күзәтелгән сүз кергән мәкальне билгеләгез. (2 балл)
 - а) Алда барма, артта калма.
 - ә) Биек күтәрелгән егылудан курка.
 - б) Түбәнгә карап шөкер ит, югарыга карап фикер ит.
 - в) Еракка куйсаң, якыннан алырсың.
2. Нокталар урынына **н** хәрефе языла торган сүзне билгеләгез. (2 балл)
 - а) ча..гы
 - ә) боры..гы
 - б) кү..ел
 - в) мо..лы
3. Фразеологизмның мәгънәсен билгеләгез. (2 балл)

тавык йөрәк

 - а) куркак
 - ә) батыр
 - б) кечкенә
 - в) карак
4. Антропонимикага туры килә торган аңлатманы билгеләгез. (2 балл)
 - а) кеше исемнәрен, фамилияләрен өйрәнә
 - ә) географик объект атамаларын өйрәнә
 - б) хайван кушаматларын өйрәнә
 - в) күк жисемнәре атамаларын өйрәнә
5. Тамыр+сүз ясагыч кушымча+бәйләгеч кушымчадан торган сүзне билгеләгез. (2 балл)
 - а) суыткыч
 - ә) картайган
 - б) баскычтан
 - в) күзлекләр
6. Калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеме икәнлеген билгеләгез. (2 балл)

Шундый тын, яхшы һавада безнең утынчы исә
Алны, артны, уңны, сулны белмичә утын кисә. (Габдулла Тукай)

 - а) рәвеш
 - ә) алмашлык
 - б) сыйфат фигыль
 - в) хәл фигыль

7. Бәйлек сүз кулланылган жөмләне билгеләгез. (2 балл)

- а) Яныңа үзем барам.
- ә) Өйгә чаклы сөйләшмичә генә атладык.
- б) Болытлар өстендә бер тургай сайрый.
- в) Синең шикелле матур җырларга өйрәнәсем килә.

8. Раслауны белдерә торган кисәкчәне билгеләгез. (2 балл)

- а) түгел
- ә) кына
- б) ләбаса
- в) сап-

9. Жөмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең нинди жөмлә кисәге икәнлеген билгеләгез. (2 балл)

*Айның **утыз** көне бар, утыз төне бар.* (Мәкаль)

- а) ия
- ә) аергыч
- б) күләм хәле
- в) рәвеш хәле

10. Мәкальләр арасыннан кушма жөмләне билгеләгез. (2 балл)

- а) Язның пычрагы да ямьле була.
- ә) Язгы хезмәт – көзгә хөрмәт.
- б) Язгы көн ел туйдыра.
- в) Яз җитсә, чебенгә дә жан керә.

II. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүzlәрне языгыз. (6 балл)

_____ әйтү өчен, сөйләм органнары кирәк. Тартык авазларның сүз эчендә бер-берсенә охшашланып килүе тартыклар _____ дип атала. Синонимик ояда иң еш кулланыла торган сүз _____ сүз була. Сүз ясагыч кушымчалы, кушма һәм парлы сүzlәр ясалма _____ сүз дип атала. Саннар исемнәргә һәм _____ иярәп килә. Төзелеше ягыннан ия гади һәм _____ була.

III. Башыгызны эшләтегез.

Парлы сүzlәрнең беренче компонентларын уйлап языгыз. (4 балл)

_____ -күлән	_____ -нәсихәт
_____ -мимеш	_____ -сәрән

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жөмләләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (8 балл)

Рано утром с рюкзаком на спине я вышел из дома. _____

Я тихо иду по тропе. _____

Я учусь наблюдать за жизнью животных в лесу. _____

Вот с дерева на дерево прыгнула белка. _____

В дупле дуба гнездо у совы. _____

2. Шигырыне укыгыз һәм биремнәрне эшләгез.

КАР ЯУГАН

Тәрәзәгә күз салдым
Тордым да бүген иртән.
Күргәч аптырап калдым:
Жирне кем ап-ак иткән?

Урамда нишләгәннәр:
Әллә он сипкәннәрме,
Әллә зур мичкәләрдән
Бик күп сөт түккәннәрме?

Бөтен жирдә ак юрган...
Белдем-белдем: кар яуган!
Әй шәп булган, шәп булган –
Без шуарбыз таулардан.

(Зәки Нури)

2.1. Беренче дүртыюллыктагы яңгыраулыкта охшашлану күзәтелгән сүзләрне күчереп языгыз. **(2 балл)** _____

2.2. Тартыклар чиратлашуы күзәтелгән сүзне күчереп языгыз. **(1 балл)** _____

2.3. Икенче дүртыюллыктагы басымы соңгы ижеккә төшмәгән сүзләрнең санын языгыз. **(1 балл)** _____

2.4. Фразеологизмны һәм аның мәгънәсен языгыз. **(1 балл)** _____

2.5. Кушма сүзләрне күчереп языгыз. **(2 балл)** _____

2.6. Дәрәжә белән төрләнгән сыйфатны табыгыз, аны калган дәрәжәләр белән төрләндереп языгыз. **(2 балл)** _____

2.7. Бирелгән жөмлөгә синтаксик анализ ясагыз: баш кисәкләрнең асларына сызыгыз, компонент чикләрен билгеләгез, жөмлөгә билгеләмә бирегез. **(4 балл)**

Белдем-белдем: кар яуган!

3. «***Беренче кар төшкәч***» дигән темага 10-12 жөмләдән торган инша языгыз. **(15 балл)**

